wmptm 1897

W trzydziestą piątą rocznicę powołania Państwowego Wydawnictwa Naukowego

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Utworzenie w 1951 roku instytucji wydawniczej o profilu naukowym było ważnym i radosnym wydarzeniem dla środowisk akademickich. Szczególne powody do radości mieli polscy matematycy, których potrzeby i działalność wydawnicza, od czasu powstania polskiej szkoły matematycznej, były rozległe i stale rosły.

Nic też dziwnego, że do organizacji wydawnictw matematycznych, po odzyskaniu niepodległości w 1945 r., włączyli się twórczy matematycy. Dziś zapewne mało kto pamięta, że kierownikiem naukowym w Redakcji Matematyki PWN w Warszawie był prof. Stanisław Mazur, a we Wrocławiu prof. Bronisław Knaster zorganizował Redakcję Matematyki i nawet uczył drukarzy składania wzorów matematycznych. Redakcja ta weszła później w skład PWN.

Dużą rolę w organizacji spraw wydawniczych odegrał doc. Marceli Stark, który zaraz po wyzwoleniu współpracował z prof. Knasterem we Wrocławiu, a po przeniesieniu się w 1951 r. do Warszawy kierował działem wydawnictw w Polskim Towarzystwie Matematycznym.

W nowo utworzonym Państwowym Wydawnictwie Naukowym doc. Stark czynnie włączył się do organizacji Redakcji Matematyki. Od samego początku i prawie aż do śmierci pełnił w niej funkcję doradcy naukowego. On też, wspólnie z prof. Antonim Rusieckim (drugim w kolejności kierownikiem redakcji — pierwszym bardzo krótko był dr Egon Vielrose), werbowali i uczyli młodych matematyków sztuki redakcyjnej. Prof. Rusieckiemu, ówczesnemu wykładowcy dydaktyki matematyki na Uniwersytecie Warszawskim, udało się w ciągu tylko jednego roku 1952 zachęcić czterech absolwentów matematyki: Romana Malesińskiego, Zofię Modlińską, Janinę Solarską i Wandę (Szewczyk) Malesińską, do pracy w PWN, a w następnym roku Włodzimierza Muszyńskiego i Romanę Ehrenfeucht. Pięcioro z nich nadal pracuje w PWN. Są wybitnymi specjalistami sztuki edytorskiej i zajmują obecnie odpowiedzialne stanowiska. Red. Malesiński, długoletni zastępca redaktora naczelnego Pionu Matematyczno-Przyrodniczego, jest obecnie redaktorem naczelnym tego pionu, red. Muszyński — kierownikiem Redakcji Matematyki, red. Malesińska — zastępcą kierownika redakcji Matematyki. Ponad dwa-

naście lat redaktorem naczelnym Pionu Matematyczno-Przyrodniczego był dr Zygmunt Kaczorowski, który wielce zasłużył się wydawnictwu.

Prof. Knasterowi we Wrocławiu udało się pozyskać dwóch matematyków: Jerzego Siciarza i Juliana Panza, obecnie zasłużonych redaktorów wydawnictw matematycznych (później red. Panz przeniósł się do Redakcji Matematyki w Warszawie).

Polskie Towarzystwo Matematyczne wkrótce po utworzeniu PWN przekazało Wydawnictwu wszystkie wydawnictwa matematyczne, zachowując nad nimi opiekę merytoryczną.

W 1954 r. tę opiekę nad wszystkimi centralnymi wydawnictwami przejął Instytut Matematyczny PAN, a Polska Akademia Nauk rozpoczęła ich finansowanie. Wydarzenie to prawie zbiegło się w czasie z rozpoczęciem aktywnej działalności PWN. Można zatem powiedzieć, że obydwie instytucje współpracują ze sobą od początku istnienia. Wynikiem tej długoletniej współpracy, układającej się nadzwyczaj dobrze, jest wiele cennych monografii, dzieł, wiele tomów wydawnictw ciągłych. Dla uzmysłowienia sobie rozmiarów tej współpracy warto przypomnieć niektóre pozycje wydawnicze i liczby wydanych tomów.

W ramach serii dzieł zebranych najwybitniejszych matematyków polskich wydano prace:

1. Zygmunta Janiszewskiego (1962),
2. Józefa Marcinkiewicza (1964),
3. Stefana Banacha, tom I (1967), tom II (1979),
4. Stefana Mazurkiewicza (1969),
5. Wacława Sierpińskiego tom I, II, III (1974–1976),
6. Juliusza Schaudera (1978),
7. Andrzeja Mostowskiego (1980), w koedycji z North-Holland,
8. Karola Borsuka, tomy I i II (1982),
9. Hugona Steinhausa (1985).

Zaawansowane są już prace wydawnicze dzieł:

10. Kazimierza Kuratowskiego,
11. Władysława Orlicza.

W przygotowaniu jest wybór prac:

12. Tadeusza Ważewskiego.

Spośród wydanych dotychczas 61 tomów monografii matematycznych (62 tom ukaże się w br.) 34 tomy (w tym 3 wznowienia) wydało PWN. Warto może w tym miejscu wspomnieć, że w tej cennej i znanej w świecie serii zaznaczył się w ostatnich latach poważny kryzys, wszakże nie z winy PWN.

Z innych cennych wydawnictw książkowych wydanych w ramach współpracy są „Sprawozdania" różnych imprez międzynarodowych:

1. Sympozjum Podstaw Matematyki (1961),
2. Konferencja Teorii Aproksymacji (1975) w koedycji z Reidlem,

3. Sympozjum poświęconego Jerzemu Neumanowi w 80 rocznicę jego urodzin (1977),

4. Konferencja Topologii Geometrycznej (1978),

5. Dwutomowe — Międzynarodowy Kongres Matematyków (1985), w koedycji z North-Holland.

Szczególne słowa uznania należą się pracownikom Redakcji Wydawnictw Eksportowych, a szczególnie jej kierownikowi red. Zofii Osek za bardzo staranne i dość szybkie wydanie Sprawozdania z Międzynarodowego Kongresu Matematyków (1730 stronic druku).

Siedem wydawnicw ciągłych Instytutu wydawanych przez PWN jest przedmiotem naszej szczególnej troski. Wydawnictwa te są nie tylko wizytówką polskiej matematyki, ale również towarem wymiennym na inne wydawnictwa matematyczne. Ważna jest zatem nie tylko ich treść merytoryczna, ale również kunszt edytorski, szata graficzna i jak najkrótszy cykl wydawniczy. Szata graficzna i poprawność edytorska zależy wyłącznie od PWN i robiona jest bezbłędnie. Natomiast długość cyklu wydawniczego zależy również od bazy poligraficznej. Instytut Matematyczny PAN łącznie z PWN nie szczędzą trudu w staraniach o skrócenie cyklu wydawniczego do długości porównywalnej z cyklem zagranicznych wydawnictw tego typu. Ostatnio w wyniku usilnych starań Instytutu i Wrocławskiej Drukarni Naukowej zakupiono urządzenia *monophoto*, które już w widoczny sposób, aczkolwiek jeszcze nie zupełnie zadowalający, skracają cykl wydawniczy.

Mimo różnych trudności poligraficznych, w ciągu tych 35 lat PWN wydało pokaźną liczbę tomów matematycznych wydawnictw ciągłych. Niżej podajemy w nawiasach rok założenia wydawnictwa, ogólną liczbę wydanych tomów i liczbę tomów wydanych przez PWN, oraz nazwiska tych redaktorów PWN, którzy wnieśli w nie szczególnie duży wkład pracy:

1. *Fundamenta Mathematicae* od 1920, 126(86), W. Muszyński, W. Malesińska.

2. *Studia Mathematica* od 1929, 83(69), J. Siciarz, W. Muszyński i ostatnio J. Trzeciak.

3. *Acta Arithmetica* od 1935, 45(39), W. Muszyński, L. Izert,

4. *Colloquium Mathematicum* od 1947, 50(47), J. Siciarz, I. Szymaniec,

5. *Annales Polonici Mathematici* od 1952, 46(46), J. Siciarz, H. Sidorska,

6. *Dissertationes Mathematicae* (Rozprawy Matematyczne) od 1952, 236(228), W. Muszyński, W. Malesińska,

7. *Applicationes Mathematicae* (Zastosowania Matematyki) od 1954, 18(18), W. Muszyński, L. Izert, I. Szymaniec.

W czasie drugiej wojny światowej i okupacji uległo zniszczeniu wiele książek i czasopism. Po wojnie powstały na świecie nowe uniwersytety,

które chciały uzupełnić swe księgozbiory. PWN wydało przedruki niektórych czasopism:

Fundamenta Mathematicae — tomy 1–40,
Studia Mathematica — tomy 1–13,
Annales de la Société Polonaise de Mathématique — niektóre tomy.

Po utworzeniu w 1972 r. Międzynarodowego Centrum Matematycznego im. Stefana Banacha została założona 1975 r. seria wydawnictw zwartych *Banach Center Publications*. Poszczególne tomy tej serii poświęcone są tematyce kolejnych semestrów. Seria ta wydawana w ładnej szacie graficznej dokumentuje prace Centrum. Dotychczas ukazało się 17 tomów, dalsze cztery są w przygotowaniu.

Wiele cennych pozycji literatury matematycznej PWN wydało w koedycji ze znanymi w świecie firmami wydawniczymi, takimi jak: Pergamon Press, Academic Press, North-Holland, Elsevier, Reidel, Viley, Villars. Świadczy to, że PWN zdobyło sobie uznanie w świecie wydawniczym, stając się równorzędnym partnerem dla starych, znanych firm wydawniczych.

Przez niemal 16 lat piszący te słowa osobiście uczestniczyli i byli odpowiedzialni za współpracę Instytutu Matematycznego PAN z Państwowym Wydawnictwem Naukowym. Mieliśmy zatem okazję do poznania większości pracowników redakcji matematycznych. Są to ludzie niezwykle ofiarni i oddani sprawom wydawniczym. Za ich nieprzeciętną fachowość i zasługi dla wydawnictw matematycznych należy się im najwyższe uznanie i szacunek.

Z okazji trzydziestej piątej rocznicy powołania PWN życzymy wszystkim pracownikom tego wydawnictwa i jego kierownictwu dalszych wspaniałych sukcesów na polu wydawniczym, a w szczególności w edycji wydawnictw matematycznych.

Eugeniusz Fidelis i Czesław Olech

*

Trzydzieści pięć lat liczy współpraca Państwowego Wydawnictwa Naukowego z Polskim Towarzystwem Matematycznym. Prawie wszystkie powojenne tomy Roczników PTM zostały wydane przez PWN. Reaktywowane w 1955 Seria I *Prace Matematyczne* i Seria II *Wiadomości Matematyczne* stanowią kontynuację dzieła Samuela Dicksteina, który własnym trudem wydał w latach 1888–1939 ponad czterdzieści tomów każdego z tych czasopism. Od roku 1955 ukazało się 25 tomów *Prac Matematycznych* i 26 tomów *Wiadomości Matematycznych*. Powstałe później Seria III

Matematyka Stosowana (od 1973 — 26 tomów) Seria IV *Fundamenta Informaticae* (od 1977 — 7 tomów) i Seria V *Dydaktyka Matematyki* (od 1982 — 5 tomów) odzwierciedlały rozwój nowych specjalizacji w kraju i znalazły życzliwe przyjęcie w PWN.

Nie trzeba tu przypominać, jak ważną rolę odgrywają Roczniki w działalności naszego Towarzystwa, jednak zapewne nie wszyscy zdają sobie sprawę, ile trudu, zaangażowania i fachowej wiedzy poświęcili pracownicy PWN przy ich opracowaniu redakcyjnym.

Biblioteka Matematyczna została zainicjowana w 1953 r. przez PTM wydaniem pierwszego tomu *Algebry* Andrzeja Mostowskiego i Marcelego Stařka. Dalsze tomy Biblioteki Matematycznej zostały wydane przez PWN, przy udziale Komitetu Redakcyjnego wyłonionego przez PTM. Inicjatywy wydawnicze pochodziły w znacznej mierze od PWN, a jakże trudna realizacja tych inicjatyw jest całkowicie dziełem autorów i PWN. Biblioteka Matematyczna składa się już z 58 tomów, bardzo zróżnicowanych tematycznie.

Działalność PWN ma podstawowe znaczenie dla całokształtu życia matematycznego w Polsce i dla prezentacji dorobku polskiej matematyki w świecie. Większość obecnych członków PTM przeszła przez lata studenckie, także lata późniejsze, korzystając z wydawnictw PWN, które w miarę swych możliwości dbało o przygotowanie najpełniejszego zestawu podręczników, małych monografii, wreszcie monografii. Należy wyrazić uznanie dla trafnego doboru wydawanych książek, w tym wielu przekładów.

Na pewno nie wszystkie aspekty działalności Redakcji Matematyki są widoczne — śladów pracy ręki mistrza nie dostrzega się. Nikt nie jest w stanie stwierdzić, jak wiele błędów, przeoczeń, niezręczności i innych mankamentów wykryli w opracowywanych maszynopisach redaktorzy PWN, jak wiele godzin poświęcili na uzgodnienia „ostatecznych" wersji. Wszystkie te prace wymagają wielkiego doświadczenia, są bardzo żmudne, a mimo to redaktorzy są zawsze gotowi spełnić wszystkie możliwe i niemożliwe do spełnienia życzenia autorów, i co dziwniejsze, zawsze są pełni serdecznej cierpliwości i zrozumienia, mimo iż działają pod presją terminów i trudności poligrafii.

Z okazji osiągnięcia pięknego wieku dojrzałej młodości składam Państwowemu Wydawnictwu Naukowemu, a szczególnie Redakcji Matematyki, w imieniu wszystkich członków Polskiego Towarzystwa Matematycznego — najdawniejszego współpracownika — życzenia dalszego pomnożenia osiągniętego dotychczas cennego dorobku wydawniczego, kontynuowania wszechstronnej działalności edytorskiej, utrzymania tej samej atmosfery życzliwości, jaka towarzyszy kontaktom pracowników PWN z autorami i PTM.

Stanisław Balcerzyk